

Les eleccions de la Solidaritat Catalana a Torroella de Montgrí

APUNT SOBRE LA SOLIDARITAT CATALANA (1).

A principis de la present centúria, el catalanisme ja no era un reducte purament literari, ni romaní aïllat al si de les formacions corals o de les entitats excursionistes, culturals o ciutadanes. S'estrenà en la lluita política. En les eleccions a Diputats a Corts del 19 de maig de 1901 a Barcelona, la candidatura encapçalada per Bartomeu Robert deturà el clàssic torn caciquista, invariable des dels inicis de la Restauració, continuant els bons resultats en successives confrontacions electorals. En les municipals del 12 de novembre de 1905 les urnes foren favorables a la Lliga, partit que ho volgué celebrar organitzant la nit del 18 de novembre, al Frontó Comtal de Barcelona, l'anomenat «Banquet de la Victòria». En acabar-se els discursos —amarats d'encès patriotisme— es brindà per la concòrdia entre els catalans i per l'autonomia municipal i, en sortir, es cantaren «Els Segadors», fets que el governador civil qualificà de manifestació il·legal. El dia 25 del mateix mes, aparegué en el setmanari satíric «Cu-Cut», proper a la Lliga, un acudit concernent al «Banquet de la Victòria», el qual fou considerat injuriós per l'estament militar. Al vespre del mateix dia, grups de militars, alguns vestint uniforme, es reuniren a la Plaça Reial, dirigint-se al carrer d'Avinyó a l'establiment

(1) Per l'estudi de la Solidaritat Catalana, podeu consultar entre altres treballs:

— **España 1808-1939**, de Raymond Carr.

— **Quaranta anys d'Advocat**. Volum I, d'Amadeu Hurtado.

— **Història de la Solidaritat Catalana**, de Camps i Arboix.

— **Francesc Cambó**. N.º 25 de l'obra completa de Josep Pla.

— **Les eleccions de la Solidaritat Catalana a Barcelona**, per Borja de Riquer, publicat al n.º 2 de Recerques.

— **Girona i la Solidaritat Catalana**, per Pere Cornellà i Roca, aparegut a «Treball d'Història».

on s'imprimia el «Cu-Cut», i forçant la porta destrossaren l'interior; acte seguit feren el mateix a l'estatge de «La Veu de Catalunya». Aquests fets causaren una forta indignació entre les forces catalanistes. El marquès de Camps, Senador per Girona, féu una ràpida interpellació al Senat, però el Govern respongué suspenent a Barcelona les garanties constitucionals i proposant l'aprovació d'un projecte de llei de Jurisdiccions que passava a competència dels tribunals militars el coneixement de delictes de marcat contingut ideològic.

Aquesta indignant reacció centralista creà un ampli moviment d'oposició a l'anunciada llei de jurisdiccions, moviment que reunia els partits Carlista, Lliga Regionalista, Centre Nacionalista Republicà, Unió Catalanista, els republicans federals i una bona part de la Unió Republicana; només es mantingueren al marge els partits monàrquics centralistes i els republicans de Lerroux. S'acordà la formació d'una comissió executiva de Solidaritat Catalana i davant les eleccions de l'any 1907 els grups solidaris oferiren un programa comú que formulava unes reivindicacions generals i demanava la derogació de la llei de Jurisdiccions. A les eleccions de Diputats a Corts que se celebraren el 21 d'abril de 1907, Solidaritat Catalana presentà candidats a tots els districtes electorals de Catalunya, exceptuant el de Sort-Viella. Els resultats foren boníssims, puix els candidats de la Solidaritat obtingueren totes les actes dels districtes en què acudien, menys les de Tortosa, Roquetes i Torroella de Montgrí.

Després d'aquestes eleccions, les diferències entre els grups solidaris anaren minant la cohesió i, a poc a poc, cada partit defensava més llurs interessos específics, que en molts casos eren contradictoris. Josep M.ª Espinàs, en un article recent (2) on comparava aquest moviment nacionalista català amb un altre homònim de formació més moderna, afirmava: «Després de l'èxit de les eleccions —de la solidaritat defensiva— no va trigar en arribar el fracàs de la solidaritat activa o d'acció. Al cap de dos anys ja es va veure que la dreta i l'esquerra, el regionalisme i el nacionalisme, tenien plantejaments contraposats. És natural. La solidaritat no és un objectiu final i permanent, sinó una possibilitat circumstancial de lluita més eficaç. Si solidarnosc triomfés a Polònia, ben aviat es disgregaria en tendències; els éssers humans no volen renunciar per sempre a la pròpia diferenciació». Malgrat aquesta desfeta, Solidaritat Catalana és un primer intent seriós d'unió, al curs d'aquest segle. Com dirà Joaquim de Camps i Arboix (3), «El balanç del moviment és, doncs, de superàvit, de quantios superàvit. Es pot dir que encara vivim d'aquells esclats, d'aquells exercicis, d'aquells ferments, d'aquella herència».

ELS CANDIDATS A LES ELECCIONS DE DIPUTATS A CORTS DEL 21 D'ABRIL DE 1907 PEL DISTRICTE DE TORROELLA DE MONTGRÍ.

La província de Girona es dividia, aleshores, en els districtes electorals de

(2) «Avui» del 2 de setembre de 1982. A la vora de... **Solidaritat**.

(3) **Història de la Solidaritat Catalana. Pòrtic**.

Josep Torras i Sampol, candidat Solidari.

Figueres, La Bisbal, Girona, Olot, Puigcerdà, Santa Coloma de Farners, Torroella de Montgrí i Vilademuls.

El districte de Torroella de Montgrí tenia, geogràficament parlant, forma allargassada, formant una demarcació que des de la costa s'estirava cap a l'interior fins a Banyoles i Serinyà. Comprenia els municipis d'Albons, L'Armentera, Banyoles, Bellcaire, Bordils, Casavells, Celrà, Cervià, Colomers, Cornellà, L'Escala, Esponellà, Flaçà, Foixà, Fontanilles, Fontcoberta, Garrigoles, Gualta, Jafre, Juià, Madremanya, Medinyà, Parlavà, La Pera, Peratallada, Ruplà, Sant Andreu de Terri, Sant Daniel, Sant Joan de Mollet, Sant Jordi Desvalls, Sant Julià de Ramis, Sant Mori, Sarrià, Saus, Serinyà, Serra de Daró, La Tallada, Torroella de Montgrí, Ullà, Ullastret, Ventalló, Verges, Vilademat, Vilaür i Vilopriu.

Es fàcil veure que aquest districte es nodria d'una munió de petits municipis dels quals només Banyoles, Celrà, Cornellà, L'Escala, Torroella i Verges superaven el miler d'habitants. Bàsicament es tractava de nuclis rurals, d'economia feble, on els mitjans de comunicació hi penetraven poc. Tot això ens obliga a pensar que per

assolir bons resultats en unes eleccions la figura del candidat, amb la seva influència i poder, era pràcticament decisiva. Cal anotar, igualment, que bona part dels pobles petits del districte estaven dins l'àrea d'influència comercial de Torroella o de Banyoles, encara que alguns es relacionaven més amb poblacions de fora districte, com Girona o La Bisbal.

El candidat solidari pel districte de Torroella de Montgrí, fou **Josep Torras i Sampol**, personatge nascut a La Bisbal l'any 1869, però resident a Barcelona des de jove. A poc de llicenciar-se en Dret entrà, com a lletrat, a la Diputació de Barcelona, i als vint-i-cinc anys aconseguí, per oposició, una plaça de notari a la Ciutat Comtal. Fou fundador del Centre Escolar Catalanista i membre de diverses entitats culturals. Presidí l'Acadèmia de Dret i en diverses ocasions integrà la Junta de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació. Políticament, era un home de tarannà liberal i catalanista. Participà eficaçment en l'Assemblea de Manresa, on fou ponent en una de les Bases del programa. S'adherí de bon antuvi a la Lliga Regionalista; però prompte passà al Centre Nacionalista Republicà i, en extingir-se la Solidaritat Catalana, entrà en el Partit d'Unió Federal Nacionalista Republicana, retirant-se aviat de la política activa. L'any 1907 era molt poc conegut a Torroella i Comarca com a persona pública. La seva actuació política s'havia limitat aquí a patrocinar la candidatura solidària a les eleccions de diputats provincials (març del 1907) pel districte de La Bisbal. Signifiquem, finalment, que en Josep Torras i Sampol era propietari, entre altres dominis, del Mas Torras, de Santmartí i, la seva mare, M.ª Dolors Sampol i Pous, tenia terres a Pals, com l'heretat «Torre Bertrana», amb més de cent vessanes de conreu, fet que, com veurem, tindrà gran importància en el desenllaç de les eleccions objecte d'aquest estudi.

L'anterior candidat s'enfrontava a **Robert de Robert i Surís, comte de Serra i Sant Iscle**, militant del partit conservador. Financer important, presidí la Cambra de Comerç i Navegació de Barcelona i participà en moltes empreses, especialment bancàries i navieres. Obtingué igualment els títols nobiliaris de Marquès de Robert i Comte de Torroella de Montgrí, així com el de Gran d'Espanya. Era persona molt vinculada a la vila, on tenia el seu palau i moltes propietats agrícoles, pel conreu de les quals donava feina fixa a més de seixanta treballadors. Anteriorment havia participat a les eleccions de diputats a Corts pel districte de Torroella de Montgrí els anys 1891, 1901, 1903 i 1905, en totes les quals guanyà.

En les tres últimes confrontacions electorals s'havien assolit els següents resultats a la vila (4):

Any 1901

Robert de Robert i Surís	448 vots
Josep M. ^a Serraclara i Costa	177 »
Joaquim Simon i Davant	1 »

(4) Els resultats electorals figuren en les corresponents actes que obren en l'arxiu municipal de la vila. Anotem que les dones no votaven.

**Robert de Robert i Suris, candidat del Partit Conservador.
(Reproducció d'una pintura de l'època).**

Any 1903

Robert de Robert i Surís	397	vots
Lluís Morote i Greus	343	»
Albert Rusiñol i Prats	1	»

Any 1905

Robert de Robert i Surís	425	vots
Joan Ventosa i Calvell	233	»
Nicolau Salmeron	2	»

El Comte de Serra i Sant Iscle tenia varies persones totalment incondicionals al districte. A la vila gaudia, a nivell popular, del reconeixement que li proporcionaren certs actes de repercussió pública, com la renúncia al cens que gravava les finques del terme (5), la instal·lació de l'aigua pública o l'arrendament d'algunes terres a favor de petits propietaris. L'Ajuntament de la vila, que des del gener de 1906 era presidit per Genís Creixell i Casas, tenia marcat color robertista.

LA CAMPANYA ELECTORAL.

Durant el segle XVIIIe i part del següent, molts indrets de la plana empordanesa —bàsicament entre l'Escala i Pals— estaven destinats al conreu de l'arròs, fet que ocasionava la formació de basses abundants amb aigües estancades que donaven caliu al naixement del mosquit transmissor del paludisme. Com és obvi, s'originà un fort malestar social, enfrontant els que defensaven la pervivència d'aquest conreu per motius econòmics amb els que pugnaven per la seva abolició per raons de salut pública. Els avalots i revoltes populars estigueren a l'ordre del dia, fins que es decretà oficialment la interdicció d'aquestes explotacions, l'any 1838 (6).

Però, la controvèrsia rebrollà, enverinada, a principis d'aquesta centúria, quan el torroellenc Pere Coll i Rigau, en retornar de Cuba, va voler implantar de nou el cultiu de l'arròs, argumentant que ho faria a rec corrent, evitant l'embassament d'aigües, tal com havia vist a les Antilles, prevenint així la difusió de la febre palúdica. El temor provocat per les velles calamitats recordades de generació en generació, enfrontaren l'opinió pública contra el senyor Coll, el qual hagué d'anar-se'n a Pals, començant allí la plantació d'aquesta gramínia. A Torroella i bona part de les antigues poblacions arrosseres es formà un front d'oposició, fomentat per

(5) Podeu veure el treball **Nota històrica sobre el cens que gravava la vila i el terme de Torroella**, inserit en el Llibre de Festa Major de l'any 1978.

(6) Podeu veure el treball de Joan Surroca **El conreu de l'arròs a l'Empordà durant el segle XVIII**, a *Estudis d'Història Agrària*, n.º 2.

les autoritats, clerecia i altres forces vives (7). Robert de Robert, que estava fortament enemistat amb Pere Coll (8) se sumà a aquest moviment d'oposició, gestionant prop del Govern una nova prohibició, que fou acordada a principis de l'any 1907, produint gran alegria i satisfacció al municipi. El Consistori en reunió del dia 26 de febrer de 1907 prengué al respecte els següents acords (9):

«1.º Participarlo a la población por pregón público... abrandándose las campanas de la iglesia en señal de júbilo y alegría.

2.º Reunirse con la Junta de Defensa contra el paludismo para acordar juntos lo conveniente.

3.º Participarlo a los alcaldes, jueces municipales y curas párrocos que han firmado o intervenido en todo cuanto se ha hecho en pro de la salud pública de la comarca.

4.º Dirigir comunicación al Excmo. Sr. Conde de Serra y San Iscle felicitándole por el grandioso triunfo alcanzado en favor de la salud de los habitantes de estas comarcas.

5.º Declarar fiesta comarcal el 26 de febrero de todos los años».

Quant acabem d'exposar demostra que en iniciar-se la campanya electoral pels comicis del 21 d'abril de 1907, la controvèrsia sobre l'arròs estava a flor de pell.

Donà la circumstància que en unes finques del terme de Pals, propietat de la mare del candidat solidari Sr. Torras Sampol, s'hi havia plantat arròs pocs mesos abans, encara que en poca extensió i a títol de prova. Aquest fet fou aprofitat políticament pel Comte de Serra i Sant Iscle que presentà l'oponent com un decidit partidari dels arrossers i, per tant, contrari als interessos majoritaris del nostre municipi.

Tota la documentació que hem recollit referent a la campanya electoral (10) evidència que el tema central debatut no fou altre que la salut i la seva relació amb el conreu de l'arròs. Així en la propaganda del Sr. Robert es feien afirmacions tan contundents com aquesta: «Torroellencs no és qüestió de política el que ventilem; és de vida o mort per a tots nosaltres...».

(7) En aquest sentit «La Veu de Catalunya publicà una Carta al Director el 15 de setembre de 1906 signada per les autoritats de Torroella. S'enviaren escrits al President del Consell de Ministres, al Ministre de Foment i al de Gràcia i Justícia que signaren els batlles i jutges de Pau de la zona. La clerecia de la comarca es dirigí igualment als Ministres de Governació i Foment.

(8) Vegeu Josep Pla, **Pere Coll i Rigau i la història de l'ariòs a Pals**. Obra completa, volum 16.

(9) Acta de la mateixa data, existent a l'arxiu municipal.

(10) Bona part d'aquesta documentació ens ha estat facilitada per l'amic Francesc Prat i Carreras.

El candidat solidari, Josep Torras i Sampol es concretà a defensar-se de les acusacions d'arrossaire, proclamant que ell també era partidari de la salut i contrari al conreu de l'arròs, Quan passà a l'atac es limitava a qualificar al Comte de Serra i Sant Iscle de cacic i de poc eficaç en els seves gestions públiques per a fer prohibir les explotacions arrosseres. Malauradament, el programa de la Solidaritat Catalana quedà arraconat (11).

RESULTATS ELECTORALS A TORROELLA DE MONTGRÍ.

A nivell de districte, Robert de Robert i Surís aconseguí un total de 3.809 vots favorables, davant els 3.469 de Josep Torras i Sampol. El guanyador assolí majoria a les localitats d'Albons, L'Armentera, Bellcaire, Bordils, Casavells, Celrà, Cervià, L'Escala, Foixà, Gualta, Jafre, Medinyà, Parlavà, La Pera, Peratallada, Sant Andreu de Terri, Sant Joan de Mollet, Sant Jordi Desvalls, Sant Mori, Serra de Daró, Torroella de Montgrí, Ullastret, Ventalló i Vilademat. Els restants municipis del districte preferiren el candidat solidari, exceptuant Verges i Esponellà on resultà empat.

El principal nucli favorable a Torras Sampol fou Banyoles i les poblacions veïnes (Cornellà i Serinyà), així com altres municipis propers a Girona. En definitiva, es notava allí la influència de localitats més grans i que estaven totalment al marge de la problemàtica del conreu de l'arròs.

La diferència de 340 vots a favor del Comte de Serra i Sant Iscle fou obtinguda sobrerament a Torroella i poblacions properes. Pel contrari, el municipi de Pals —favorable a les plantacions arrosseres— votà la candidatura solidària de manera massiva, assolint el 98'56 % dels vots (12).

Els resultats a Torroella foren els següents (13):

Secció 1.^a

(votaren 342 dels 480 electors).

Robert de Robert i Surís	254 vots
Josep Torras i Sampol	86 »
José Nakens	1 »
En blanc	1 »

Secció 2.^a

(297 votants dels 400 electors).

Robert de Robert i Surís	222 vots
---------------------------------	----------

(11) Els Apèndixs I, II, III i IV que figuren al final del treball són una petita mostra de la polèmica electoral.

(12) Pals formava part del districte electoral de La Bisbal.

(13) Segons les actes que figuren a l'arxiu municipal.

Josep Torras i Sampol	74	»
Melquíades Álvarez	1	»

Secció 3.ª (l'Estartit)

(electors: 212; votants: 152).

Robert de Robert i Surís	105	vots
Josep Torras i Sampol	47	»

Així, doncs, a Torroella, Robert de Robert i Surís superà Torras Sampol en 373 vots.

RENÚNCIA DEL COMTE DE SERRA I SANT ISCLE I CONVOCATÒRIA DE NOVES ELECCIONS.

Com hem dit, les eleccions del 21 d'abril de 1907 representaren un èxit exultant de Solidaritat Catalana que, amb els seus trenta-nou diputats, podia presentar-se a les Corts formant la minoria més important i compacta de la cambra legislativa. Aquesta victòria creà dins de Catalunya un fort ressorgiment del catalanisme polític. La premsa desbordava entusiasme. Xènius escriuria al dia següent del triomf: «Ara tot ens serà possible. Ara tot el bo del món pot venir a nosaltres. Ara podem entendre tots els camins, i a l'extrem de tots els camins, trobarem totes les corones. Ara res no sabia fer-nos por».

El Comte de Serra i Sant Iscle no es volgué singularitzar davant aquest corrent d'opinió i abans de constituir-se el Congrés renuncià al seu escó de diputat (14).

Foren convocades noves eleccions per al 8 d'agost següent, i Solidaritat Catalana mantingué el mateix candidat. Francesc Cambó s'adreçà als electors del districte demanant el vot a favor de Torras Sampol (15). Mes, la falta de veritable competència electoral i el fet de repetir un candidat controvertit, afavorí l'abstencionisme. A Torroella, només acudiren a les urnes 128 electors, els quals, llevat d'un, donaren el vot a Josep Torras i Sampol. A nivell de districte, el triomf fou igualment pel candidat de la Solidaritat, d'acord amb els següents resultats (16):

Josep Torras i Sampol	4.752	vots
Alejandro Lerroux	30	»
Miguel de Unamuno	2	»
Joan Serra i Hortal	1	»

(14) Podeu examinar el manifest del Comte de Serra i Sant Iscle reproduït a l'Apèndix V.

(15) Vegin Apèndix VI.

(16) Transcrit segons figura a l'acta guardada a l'Arxiu municipal.

Francesc Ferrer i Guàrdia	1	»
Narcís Barceló i Tarrats	1	»
Eduardo Benot	1	»
Francesc Pi i Margall	1	»

D'aquesta manera, el districte de Torroella sumà un nou diputat solidari.

Torras Sampol si bé presentà candidatura a les eleccions següents, als pocs dies renuncià, facilitant l'elecció del conservador Juli Fournier, polític que durant una dècada llarga participà en les lluites electorals de la zona.

Ara, quan consultem les eleccions de l'any 1907, els llibres ens donen les xifres fredes dels resultats i ens desconcerta que Torroella no fes costat a la Solidaritat Catalana. Aquest treball pretén recordar que en la lluita electoral de Torroella i comarca es discutiren altres qüestions, entre un candidat fortament implantat a la circumscripció i un representant solidari que de bon antuvi jugava amb infortuni.

JOAN RADRESSA I CASANOVAS

Torroellenchs:

En moments suprems pera la nostre vila; en moments en que tots els seus habitants, fora raras y contadas excepcions, lluytém ab coratje pera consserver la vida y restablir la salut y tranquilat, per desgracia perturbada per alguns cultivadors d' arrós que, á la salut pública anteposan el seu lucro perssonal, té l' atreviment de venir á solicitar nostre representació, un foraster que, baix la capa de solidari, porta el sello d' arrossaire. **¿qui es el Senyor Torres Sampol?**

Sols sabém d' éll y ho afirmém de la manera més categórica, **qu' es un arrocer**; y qu' aixó es una veritat que ningú podrà desmentirla, ho proba 'l edicte insert en el BUTLETÍ OFICIAL d' aquesta provincia corresponent al 11 de Novembre de 1904, en el que consta que 'l **senyor Torres Sampol** va solicitar acotament de terreno pera cultivar arrós en unas fincas de la seva propietat, concessió que l'hi va ser otorgada per R. O. de 19 d' Abril de 1905, com aixís s' anuncia en el BUTLETÍ OFICIAL n.º 56 del referit any.

En la nostra Casa Consistorial trovaréu aquets datos; demaneulhos y quedareu convenssuts, ¿qui, doncs, que 's tingui per Torroellench, qu' estimi la salut de la nostre vila, pot otorgarlhi 'l seu sufragi?

En cambi, ¿qui pot negarlho, qui pot deixar d' emitirlho á favor del nostre candidat l' EXM. SR. COMPTE DE SERRA que á n'els molts y quantiosos beneficis que porta dispensats á n' aquesta vila, suficients cada un d' ells pera ferlho acreedor á nostre eterna gratitut, esgrimeix avuy, ab coratje y entussiasme, tota la seva influencia, son çel y la seva energia pera lliurnos del assót y de 'ls horrors del paludisme que no tardarian á convertir la nostre població en un immens hospital, obligantnos á abandonarla, si no volíam rendir tribut á la mort?

LA ELECCIÓ NO ES PAS DUPTOSA: Rechasséu y desprecieu á eixos oradors de café y de taberna que, valentsse de la mentida, lo que busquen es ferhos duptar y bamboleijar; rebeu al candidat foraster ab el més solemne despreci, no honreu, ab vostra presencia, cap de las reunions qu' intenti donar y pensseu que si en ellas hi assisteix algún fill de Torroella, ha de ser tant sols algún réprobo qu' anteposa mesquines passions al bé general.

Torroellenchs; no es qüestió política la que ventiléu; es de vida ó mort pera tots nosaltres. Acudiu á las urnas el dia 21 á dipositar el vostre vot á favor del COMPTE DE SERRA, per ser l' entussiaista defensor de la nostre salut.

Torroella de Montgrí 6 Abril de 1907.

A LAS DONAS DE TORROELLA DE MONTGRI

Companyas; El aprop diumenge día 21 's fan eleccions pera Diputats á Corts. Nosaltres per el mer fet de ser donas, no hi entrem, no podem votar y per aixó no hi conten, pero la nostre obligació de mares, ens imposa 'l que hi prenguem part.

Els Diputats fan las lleis, y ellas fan anar bé ó malament els pobles.

En varem tenir un qu' ens vá portar l' arros y el que tenim ens l' ha tret.

Contra 'l que tenim y volém, ó siga contra el SR. MARQUÉS DE ROBERT que es el qu' ha tret l' arros, ne presentan un altre, ¿qui es aquest?

No 'l coneixem, sols sabem d' éll, qu' es fill del mateix poble del altre Diputat que 'ns portá l' arros, que va demanar permís per ferne en terrenos que té entre Pals y Fontclara y que ni va fer semblar y recullir. ¿Ni ha prou ab aixó pera poguer dir qu' es arrossaire? Estém ben convensudas que sí, pero encare hi ha més.

¿Qui el presenta, qui l' apoya? En Corominas y «La Publicidad», y que diu Corominas y «Publicidad» ab l' assumpto del arros, diu Pere Coll; y d' aquest poble, ¿qui l' apoya? Tres ó quatre cridaners, tres ó quatre embaucadors, qu' ab l' assumpto de l' arros no 'ls hi habem vist may la camisa ben neta.

No veyeu doncs, ben clar qu' aixó es una conxorxa per pescart incauts y per enganyar bobus, al objecte de pescar vots perquè triunfi 'l Sr. Torres Sampol y ab éll poguer fer arros. ¿Y aixó tenim que permetrer? No, y mil vegadas no.

Nosaltres sabem lo que 'ns costa posar fills al mon, nosaltres sabem lo que sufrim quan els tenim malalts, nosaltres sabem qu' estem totas disposadas á donar nostre sang y nostre vida pera la salut y la tranquilat de nostres fills ¿y tenim que permetre que pera concupiscencias políticas vingan á robárnoslas?. Repetim que no y mil vegadas no y no. Las mares de 'ls animalets quan vehuen l' enemich que 'ls hi vol robar els fills, el defensen ab las unglas y las dents; nosaltres no habem de ser menus; ab las dents, ab las unglas y ab tot: no permetem que cap home nostre voti á n' en Torres Sampol; oposemshi; de cap manera no ho volgum; la causa que defensem es justa y santa, ¿qué val la política devant de la salut?

¡Donas! per la nostra sagrada missió de mares, per el carinyo inmens de nostres fills, privém que 'ls nostres marits, votin á un arrossaire, y si hi ha farsants que busquin vots per éll, arrollemlus escandalissemlos, barallemlos sies necessari, fins ferlhos anar dintre casa seva.

El día de l' elecció, ó siga l' aprop diumenge, que totas baix el crit de fora l' arros y visca la salut, cumplim ab el nostre sagrat deber de mares, fent votar al que 'ms ha salvat, el SENYOR MARQUÉS DE ROBERT y fins aquell día en que demostrarem y probarem totas juntas que som dignes de dur y ostentar aquest honrós y honorable titul de MARE, se despedeixen vostres camaradas, recomenavos tessó y valentia.

Als electors de Torroella de Montgrí:

LA VERITAT AVANS QUE TOT

No ha sigut el marquès de Robert
qui ha tret l' arrós del Baix Empordá.

El conreu de l' arrós y les eleccions

Pera impedir, encara que en vá, el triomf per Torroella de Montgrí, del candidat de Solidaritat proclamat per totes les forses del districte senyor Torras Sampol, s' está fent contra dit senyor, per certs elements, en la vila de Torroella, una campanya indigna, presentant al mateix com un decidit partidari del conreu de l' arrós.

El Poble Catalá que ha aixecat ben alta la bandera contraria a dit cultiu, en quant perjudica la salut pública, ha de fer constar lo següent:

*Primer.—Que la prohibició del conreu de l' arrós se basa en els parers tècnics dels senyors Presta y Xalabarder, significats catalanistes, brillantment defensat pel doctor Martí y Juliá, president de l' Unió Catalanista, y no ab les gestions del marquès de Robert, que essent els seus correligionaris, es a dir, els conservadors, al poder y essent l' amo de la provincia, no 's va oposar, ni molt menys, a que s' aprofitessin els innombrables expedients de permís de dit conreu quina prohibició s' utilisa avui com arma electoral al seu favor.

Segon.—Que 'l senyor Torras Sampol va informar a alguns distingits facultatius dels que més se varen preocupar del paludisme del Baix Empordá, en sentit contrari al conreu de l' arrós, al recullir aquest senyor dats pera formular dit parer. Y va contribuir a inspirar la nostra campanya no obstant que en terrenys de la senyora mare del senyor Torras, situats a la vila de Pals, els masovers hi havien conreat arrós, per via d' assaig, seguint la corrent unánim en dita vila de Pals.

Tercer.—Ens consta a nosaltres que tant ens hem preocupat de la salut pública en la comarca arrossaire de l' Empordá y que hem tingut durant llarg temps en la mateixa un redactor, que 'l senyor Torras Sampol, tenint en compte que segons opinions respectables y parers científics perjudicava greument la salut pública, va obtenir de la seva senyora mare que prohibís el conreu de l' arrós als masovers, molt abans de que dita prohibició tingués caràcter oficial y molt abans de que pensessin en obtenirla alguns dels que 's mostren avui tant contraris al propi conreu.

Quart.—Ens consta també que 'l senyor Torras Sampol defensará la salut pública de Torroella, molt per sobre de tots els interessos particulars, doncs sempre 's deixa portar pels grans ideals a diferencia del marquès de Robert que al no oposarse a la llei de Jurisdiccions y al fer la contra a Solidaritat, demostra que no li diuen res les poderoses y imponents corrents de l' opinió catalana, mogudes per l' alé d' idees enlairades y generoses.

(De *El Poble Catalá*, edició del 9 d' abril de 1907.)

Senyor Director del DIARIO DE GERONA

Molt Sr. meu: Tinch interés en que quedi ben clara y transparent la meua actitud y el meu criteri en la qüestió del coureu de l' arrós en el Baix Empordá, ja que s' ha intentat presentarla en contradicció ab la veritat.

La meua actitud en aquest plet entre l' arrós y la salut pública resulta de les manifestacions de *El Poble Catalá* en sa edició del 9 del corrent abril.

El meu criteri es el que pot endevinar-se de ditas manifestacions, pro que vull concretar ben terminantment: Soch contrari al cultiu de l' arrós. La salut del poble está per sobre de tots els interessos particulars. En defensa d' aquesta salut he de fer tot lo que pugui. — Son aff. S. S., *Joseph Torras y Sampol*.

(Del *Diario de Gerona*, edició del 12 d' abril de 1907.)

Torroellenchs:

Ha arribat á vostres mans un papelucho que os aconsella certas cosas que la veritat si es complissin, desitjarian sos autors, que's titulan bons Torroellenchs, que la nostra aymada vila quedés convertida ab una Africa petita.

Dit manifest, fill de enganys, aconsella coses que estém ben segurs que els autors en cas de que's cumplís lo que en ell recomanan, no formarian part en la vostre companyia per anar á rebre al nostre candidat Torras Sampol, sinó que creyén com se creuhen que son uns ignorants iriau a deshonrar la nostra estimada Torroella que es lo que desitjan.

Es veritat que en Torras Sampol va demanar l'acotament de terrenos pera sembrar arròs, tenint permis pera sembrarne y eixa es l'hora que encara ha de sembrarne un gra, en vista dels resultats que ha donat aquest malait cultiu en aquesta comarca.

En vista de tot aixó ¿podrà dir ningú que en Torras Sampol es arrossaire?

Que jutjin els que miran la cosa sense apassionament. Sols aixó se atreviran á dirho aquells amichs del Cacich que busquen ensalsar al seu amo y senyor.

TORROELLENCHS: Sis anys fa que s'cultiva arròs en aquesta Comarca, y el senyor Compte de Serra, tenint sempre la meteixa influencia que te avuy va prometre que se a-provessin expedients sense fer el mes minim acte en contra.

Donchs be á arribat l'hora en que el paludisme se ha estés en gran en aquesta comarca y el poble de Torroella per salvarse de la mort es va tirar al carrer per anarlo a arrencar y allavors el nostre Cacich veyent que teníem rahó sobrada va anar ab el Govern y va fer lo que sis anys atrás debia ja haver fet.

Sabéu tots vosaltres que fa dos anys va presentarse per Diputat provincial en aquest districte en Marian Linares, de Palafrugell, individu del Sindicat arrocer; en aquella época jo habian comensat á sentirse els estragos del paludisme y en cambi els amichs del Compte de Serra varen apoyar la seva candidatura.

¿Qui va ser que va atrevirse á dirli arrossaires? Ningú ja que verdaderament ho eren.

En las eleccions passadas de Diputats provincials per aquest districte, els arrossaires varen presentar la candidatura de un tal Aymeric de Sant Feliu de Guixols, y en cambi varen apoyar la seva candidatura en aquesta vila alguns amichs del Casich que passaven de casa en casa en busca de vots.

TORROELLENCHS: Diheu quins son els arrossaires, ells ó nosaltres.

Patrocina al Casich un significat arrossaire de aquesta vila, que tenia fins enguany arròs sembrat en terrenos de la seva propietat y com que aquest senyor porta alguns vots a las urnas en pro de la candidatura del Compte de Serra, ningú ha dit ni s'atreveit á ferli res; y al contrari si aquest senyor hagués apoyat sempre la candidatura de oposió á la hora d'ara ja serien cremats hasta els fonaments de casa seva.

¿Dirá algú que aquesta qüestió no es política?

El nostre candidat senyor Torras Sampol es veritat que no te l'influencia que te el Compte de Serra, perquè ell no milita al camp de la monarquia pro si alguna altre vegada algú intentés negociar ab la nostra salut tornant á cultivar arròs, ell defensaria la rahó devant del Parlament espanyol, porque ell no será un Diputat mut com el que fins are ha representat aquest districte que no mes ha servit per escalfar aquells sillons y dir si ó no quant convé al Govern.

TORROELLENCHS: No volguém donar l'acta de Diputat á un home que per defensar els nostres interessos tingui de anar á parlar ab el Ministre A. ni ab el Ministre B. que aixís no se entera ningú de res, volguém un home que defensí la nostra comarca devant y á cara á cara ab els demás Diputats, que de aquesta manera es convensaria que tenim rahó sobrada tot el poble espanyol.

A las urnas Torroellenchs voteu la candidatura den

TORRAS SAMPOL

y procurém que surti triomfant.

VARIS ELECTORS.

Torroella de Montgrí Abril de 1907

A mis electores y amigos del distrito de Torroella de Montgrí

Reunidas las Cortes y en vísperas de constituirse el Congreso, no he de demorar más el dirigirme á vosotros para daros cuenta de lo que ya fué mi propósito desde el día mismo de mi elección.

Ruda como ninguna otra ha sido la última campaña electoral en ese distrito. Luchasteis solos contra todos y vencisteis. Yo me siento orgulloso de vuestra adhesión entusiasta y de la nueva prueba de estimación y de confianza que me habéis dispensado, sin que sepa deciros cuánto y cuán de veras os las agradezco.

No puedo, empero, desconocer la formidable corriente de opinión que, así en ese distrito como en toda la provincia y aún en Cataluña entera, se ha manifestado en determinado sentido político.

Ni la juzgo ni la discuto; pero es un hecho innegable por lo evidente, que esa corriente de opinión encarna y representa, al parecer, la voluntad y los deseos de la mayoría del país contra los que no debo ni quiero singularizarme, siquiera signifique bien poca cosa mi modesta personalidad para ser tenida en cuenta en este pleito político.

Por otra parte, en lucha hace tiempo con mi falta de salud, minada mi existencia por los sinsabores y perfidias que han amargado mi vida pública, no me encuentro en condiciones de poder desempeñar cumplidamente la honrosa representación que ~~me tenéis confiada~~, sintiendo física y moralmente necesidad imperiosa de tranquilidad y descanso. He resistido cuanto he podido sobreponiéndome y dominándome en momentos de desfallecimiento y de depresión del espíritu para no sucumbir á las ansias de reposo; pero no puedo ya más.

Al despedirme como Diputado de vosotros que por tantos años me habéis dispensado vuestra confianza, al retirarme de la vida pública para la que ya me faltan la fé, los alientos y los entusiasmos, me complazco en reiteraros una vez más mi agradecimiento á vuestras constantes pruebas de estimación, de confianza y de simpatía á las que con todo celo, con mi mejor voluntad, he procurado corresponder consagrándome por entero á vuestro servicio y encaminando todos mis esfuerzos, todos mis desvelos, al bienestar de esos pueblos y á la prosperidad y al progreso de esas tierras de mi tan queridas.

A vosotros toca apreciar si he cumplido como bueno. Para mi tranquilidad ha de bastarme el convencimiento de no haber omitido nada de cuanto ha estado á mi alcance para llenar lo mejor que he sabido mis deberes, procediendo siempre con rectitud, inspirándome ~~constantemente en el bien público con olvido y sacrificio~~ de mis personales conveniencias y de mis propios intereses.

Sinceramente deseo, al renunciar á vuestra representación, que los que me sucedan me superen en éxitos y en acierto, ya que seguramente no podrán aventajar la buena voluntad que ha puesto siempre á vuestro servicio, á falta de otras condiciones, este vuestro amigo

El Conde de Serra y Sant-Ysclé

Barcelona, 4 junio de 1907

Als electors del Districte de Torroella de Montgrí

Amichs y companys: Altre volta per disposició de la llei, sou cridats á manifestar vostra voluntat en la elecció del que té de portar vostra representació en las Corts del Estat Espanyol. El Districte de Torroella de Montgrí que en las passadas eleccions, demostrá ja ben palesament que no volia quedar endarrerit en l' esplendorós moviment de la renaixensa catalana y que sols per causas que no cal esmentar, se vegé privat de sa genuina representació, deü en las vinentas, ab son unaním vot, demostrar que 'l candidat de Solidaritat Catalana don Joseph Torras Sampol, es el que encarna el verdader esperit del Districte. Y aixó té de ferse, tan si 's presenta candidat contrari com sino se 'n presenta.

En el primer cas, pera desenganyar per sempre més, als que creguin que 'l Districte de Torroella pot tornar á estar junyit al caciquisme del que ab sas propias forsas s' há deslliurat: y en el segon, pera que tothom vegi que no per no tenir contrari, surt elegit el candidat solidari, sinó que aquet porta, junt ab eis demás diputats ja elegits, la representació de tot un poble.

Recordareu que 'n Torras Sampol, ferm catalanista de tota la vida y fill del districte, ha estat designat candidat per els republicans y tradicionalistas, lo que 's penyora de que reuneix l' absoluta confiança de tots els elements que integran la Solidaritat Catalana.

Ab vosaltres voldria estar aquestos dias pera assistir á la definitiva lliberació del Districte y lo que vos dich ab aquesta carta vos ho voldria dir ab mos llabis, més l' encare delicat estat de la meua salut m' obliga á quietut forrosa.

Tingueu molta fé en el pervindre de la nostra Patria y treballeu ab dalit per la seva causa. L' esforç de tots ens donarà la victoria.

Vostre amich y company

FRANCESCH CAMBÓ

Canet de Mar, Juliol de 1907.